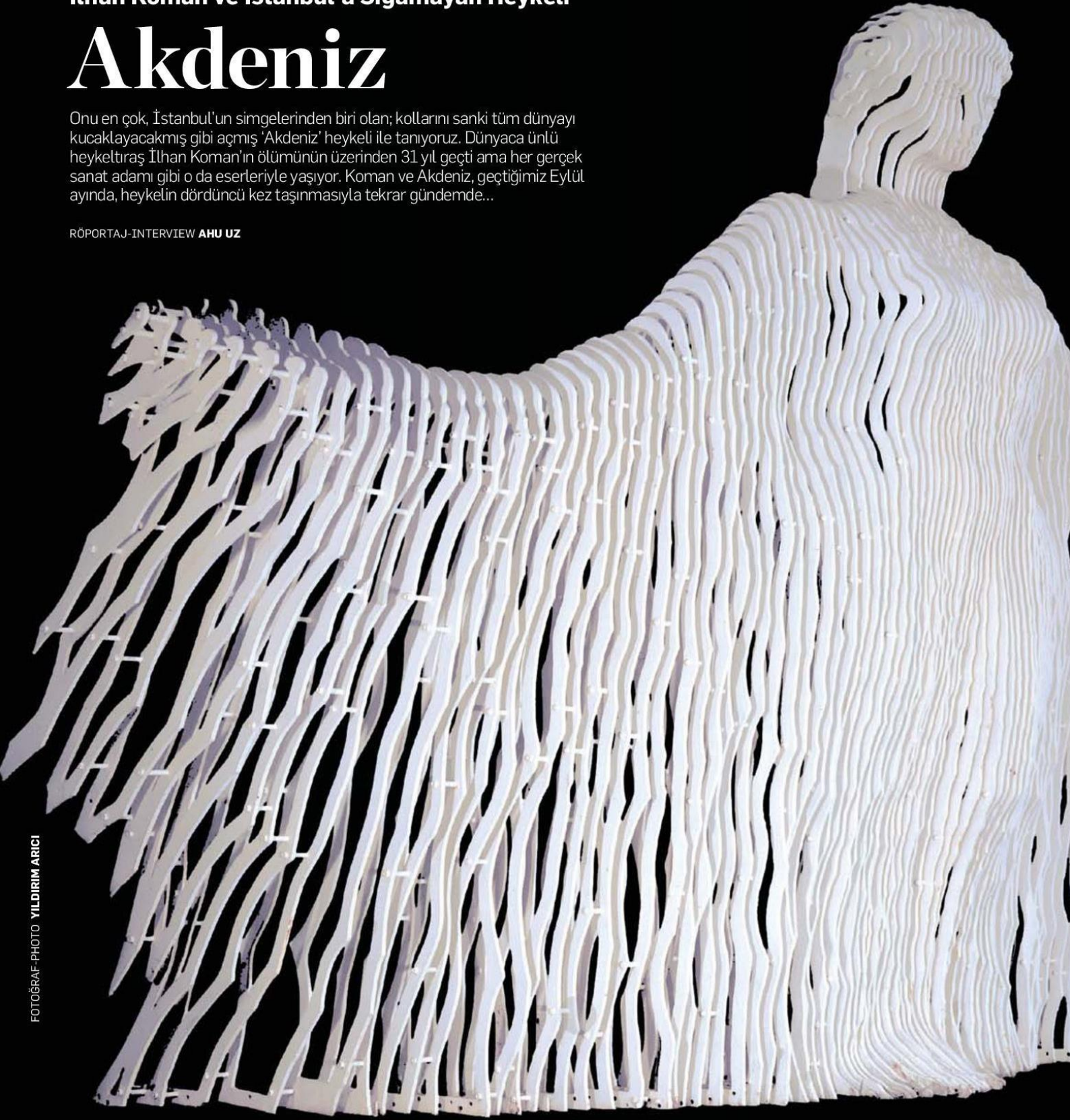

İlhan Koman ve İstanbul'a Sığamayan Heykeli

Akdeniz

Onu en çok, İstanbul'un simgelerinden biri olan; kollarını sanki tüm dünyayı kucaklayacakmış gibi açmış 'Akdeniz' heykeli ile tanıyoruz. Dünyaca ünlü heykeltıraş İlhan Koman'ın ölümünün üzerinden 31 yıl geçti ama her gerçek sanat adamı gibi o da eserleriyle yaşıyor. Koman ve Akdeniz, geçtiğimiz Eylül ayında, heykelin dördüncü kez taşınmasıyla tekrar gündemde...

RÖPORTAJ-INTERVIEW AHU UZ

FOTOĞRAF-PHOTO YILDIRIM ARICI

Bir Evliya
İlhan Koman ki tıraşsız
heykeltıraş
Uçmağa doğru sakallı...
Elinde bombalarla bebekler
Heykel gibi olmayan heykeller,
Taşınırdı garip maacir
Güneyinden Kuzeyine
Kutupların
Battı batacak teknesiyle
Varmak için Edirne'ye
Selimiye'ye

Can Yücel

"Kendi evliya olduğu için herkese 'evliya' derdi." Böyle tanımlıyordu İlhan Koman'ı eski dostu Can Yücel... İlhan Koman, 1921'de Edirne'de dünyaya geldi. İstanbul'a dede evine yapılan ziyaretlerde, henüz beş yaşındayken Haliç'te hayranlıkla seyrettiği vapurlar, kim bilir belki de ileride tüm yaşamı olacak teknesi 'Hulda'nın hayallerindeki ilk tohumlarını atıyordu... 17 yaşında tüberküloza yakalanması, hayatının dönüm noktalarından biri oldu; iyileşmek için Edirne'den İstanbul'a gelmiş ve burada Güzel Sanatlar Akademisi'ne yazılmıştı. İkinci Dünya Savaşı sürerken, genç Koman da boyalar ve tuvaler arasında savaş veriyordu! Neyse ki, hocaları heykele yatkınlığını fark etti ve bölüm değiştirdi. Heykel Bölümü'nü birincilikle bitirdikten sonra, devlet bursuyla gönderildiği Paris'te, Mezopotamya ve Eski Mısır Sanatı ilgisini çekti. 1951 yılında ülkeye döndüğünde, Anıtkabir'in doğu kanadına yaptığı rölyef, Sakarya Savaşı'nı betimlese de, Koman'ı çok etkileyen Persepolis'teki büyük saray kompleksinin duvarlarından esintiler taşıyordu.

1950'lerin sonuna doğru Koman'ın eserleri, artık Kuzeyli sanat çevrelerinin de ilgisini çekmeye başlamıştı. 1957'de tekrar Avrupa yollarına düştü. 1959'da, ölümüne kadar (1986) yaşamını sürdüreceği, eserlerinin meydanlarını süsleyeceği İsveç, Stockholm'e geldi. Hayatına, ileride evi de olacak teknesi Hulda'nın girmesine ise daha yedi sene vardı. Baltık ticaret gemisi olarak tasarlanan Hulda; yıllarca ailesiyle birlikte Koman'a yuva olacak, sanatçı dünyanın en eski kuru yük teknelerinden biri olan Hulda'sını aynı zamanda atölye olarak kullanacaktı. Yıllar sonra Hulda, 2010'da İlhan Koman Vakfı tarafından düzenlenen 'Hulda Festivali' kapsamında Stockholm'den yola çıkıp İstanbul'a, Koman'ın hem öğrenim gördüğü, hem de ders verdiği Akademi'nin -şimdiki adıyla Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi- rıhtımına getirilecekti. Hulda'nın adına sanatsal atölye çalışmalarına ev sahipliği yapan festival, halen düzenleniyor.

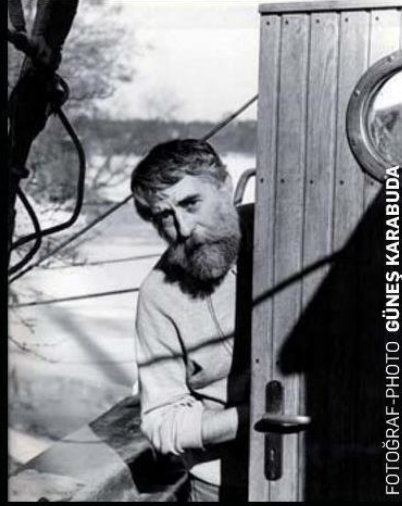
Ruhu, şehrin gölgesinde kaldı...
İlhan Koman'ın işlerinde seyirci de malzeme kadar eserin ve devininim bir parçasıdır. Koman'ın "İnsanın kucaklaşması, sevgisi anlatılırken Akdeniz

aklıma geldi. Akdeniz büyüktü, bizden bir denizdi. Kucak açmayı bu adla anlatmak istedim. Sevgiyi ve kucaklaşmayı anlatırken bir kadının bütünlüğünden yararlanmak istedim" diyerek yaratım hikâyesini anlattığı eserine, İstanbullu 'seyirci'leri 1980 yılından bu yana aşına... 1981'de Sedat Simavi Görsel Sanatlar Ödülü'nü kazanan heykel, Halk Sigorta için yapıldı ve Zincirlikuyu'da inşa edilen Genel Müdürlük binası önüne yerleştirildi. Ama aslında o güzelim heykel, insanların telaşla işlerine gidip geldikleri ve çoğunlukla kendisine bakıp da ruhunu göremedikleri bir noktadaydı. Heykeli için "Güneyde bir Akdeniz kentinin liman girişine konsa, gelen geçen gemiler ona düdük çalsa, selam etse, güzel olurdu" dediği rivayet edilen yaratıcısı, heykelin yerinden memnun kalmamış ve Akdeniz kokulu heykeli egzoz kokulu İstanbul'a yenik düşmüştü! '80'ler ve '90'lar boyunca onu görmeye alıştığımız Zincirlikuyu'dan başka birkaç ikamet noktası daha oldu Akdeniz Heykeli'nin;

2005'te 'İlhan Koman Retrospektif Sergisi' için kısa bir süreliğine Galatasaray Meydanı'na yerleştirildi. Daha sonra Halk Sigorta'nın Yapı Kredi Sigorta'ya geçmesiyle Levent'teki Yapı Kredi Genel Müdürlük Binası'nın önüne taşındı. Ancak 2014 yılında İsrail Başkonsolosluğu önünde gerçekleşen protestolar sırasında

sağ kolu hasar gördü. Neyse ki, kimsenin gücü yetmemişti İlhan Koman'ın kıymetlisini parçalamaya... Ne de olsa o dört tonluk, güçlü bir kadındı ve sonuna kadar direnmişti. Bu saldırıdan sadece kırık bir kolla kurtuldu. Ya kalbi? O da kırılmış mıydı?

Denizlere sığamayan yaratıcısının İstanbul'a sığamayan eseri, şimdilik son durağında; yeniden inşa edilen Beyoğlu'ndaki Yapı Kredi Kültür Sanat binasının üçüncü katında! Heykel, bundan böyle 'seyirci'lerine korunaklı yerinden bakarken İstiklal Caddesi'nden gelip geçenlerce görülebilecek. Korunaklı olmasına korunaklı ancak onun 37 yıllık serüvenini göz önüne alınca, ister istemez sorular belirliyor aklımızda; "O biraz kızgın, biraz mahcup, biraz uzak bakmıyor mu üçüncü kattaki camların ardından? Akdeniz'i özlemiyor mu?"

FOTOĞRAF- PHOTO GÜNEŞ KARABUDA

İlhan Koman and the sculpture too great for Istanbul to hold; Mediterranean

He is best known for crafting one of the symbols of the city of Istanbul; the 'Mediterranean' statue, with her arms outstretched as if to embrace the entire world. 31 years may have passed since the death of world famous sculptor İlhan Koman, yet like every true artist he continues to live on in his creations. This September, Koman and his Mediterranean piece featured in the news, having its location once again moved for the fourth time.

To a Dervish
İlhan Koman, the sculptor unchiselled
His beard flowing in the wind...
Arms full of babes and bombs
Sculptures like no sculpture at all
An odd emigré moved all the way
From the South to the North of Poles
In his ship about to sink
To get to Edirne
To Selimiye

Can Yücel

FOTOĞRAF-PHOTO PİRİ KOMAN

FOTOĞRAF-PHOTO
KOMAN AİLESİ ARŞİVİ
FAMILY ARCHIVE

"He called everyone 'Dervish' because he was one himself," explained İlhan Koman's old friend, Turkish poet Can Yücel... İlhan Koman was born into the world in the town of Edirne in 1921. He would visit his grandfather in Istanbul. Perhaps it was on one of these visits, still at the age of five, he would look out excitedly at the ferries from the Golden Horn, where the seeds were sown in his mind that would eventually blossom into him buying a boat, 'Hulda', which would end up being his whole world... Contracting tuberculosis at the age of 17 marked a turning point in his life; he moved from Edirne to Istanbul for treatment and it was here he signed up for the Fine Arts Academy. Whilst the Second World War raged beyond the border, Koman was busy battling between paints and canvasses. Noticing his inclination towards sculpture, however, the teachers directed him to another department. After graduating from the Sculpture Department with top grades he was sent to Paris with state funding where he grew an affection for the art of ancient Egypt and Mesopotamia. Koman returned in 1951 to conduct relief works on the eastern wing of the Ankara's Anıtkabir -the final resting place of the leader Atatürk, incorporating aspects of the great Persepolis palace complexes he admired into his depictions of the Battle of Sakarya.

Towards the end of the 1950s Koman's artwork began to attract the notice of art communities further north. In 1957, he returned to Europe and in 1959 eventually arrived in Stockholm where he would live until his death in 1986 having adorned

the town squares with his work. It would still be seven years until he set foot on Hulda, the ship that would become his home. Designed as a Baltic trade ship, and one of the world's oldest dry cargo ships at that, Hulda would serve as the home of Koman and his family for many years, as well as a studio for the artist's works. Years later in 2010, the İlhan Koman

Foundation would organise a 'Hulda Festival' in which the boat would set sail from Stockholm docking right alongside the academy Koman both studied and taught at - now the Mimar Sinan University of Fine Arts - in Istanbul. The festival, which hosts a number of artist studio works in Hulda's name, continues to this day.

His spirit remains in the shadows of the city...

The viewer is as much a part of İlhan Koman's work as the material and its movement. *"The Mediterranean came to mind when reflecting upon the idea of embrace and love for the people, The Mediterranean was big, a sea of our own. I wanted to show the idea of opening for an embrace with this name, and in showing love and the embrace chose to benefit from the completion of a woman,"* Koman explains the story behind his work which has been a familiar sight to Istanbul 'viewers' since 1980.

The statue, which was awarded the Sedat Simavi Visual Arts Award in 1981, was commissioned by Halk Insurance and placed before the General Directorate built in the Zincirlikuyu district. However, this much loved work found itself located in a place where people bustled through on their way to work and it was noted that many failed to notice its spirit. Its creator, who was said to have stated that "It would have been nice if it was placed at the entrance to the harbour of a Southern city on the Mediterranean coast, with the passing ships tooting their horns in greeting," was unhappy about the placement and believed the Mediterranean-scented statue was overwhelmed amongst the exhaust fumes of Istanbul. The Mediterranean statue, which locals grew familiar with seeing in Zincirlikuyu throughout the 80s and 90s, was subsequently moved to a number of places; in 2005, it was placed in Galatasaray Square for a short time in line with the 'İlhan Koman Retrospective Exhibition', before going on to be placed before the Yapi Kredi General Directorate Office in the Levent district in line with the merger of Halk Insurance and Yapi Kredi Bank. Then, in 2014, the statue was damaged during a protest outside the Israeli Embassy. However, none had the power to succeed in diminishing the glory of İlhan Koman's work - which was, after all, a four-tonne strong woman who has resisted to the end. After the attack, she emerged with only a broken arm. But what of her heart? Was that broken too?

The latest location of the work, too great for Istanbul, by a creative mightier than the sea, is the third floor of the newly reconstructed Yapi Kredi Culture and Art building in the Beyoğlu district. The statue now stands looking out over İstiklal Boulevard safe-guarded from its 'viewers'. The iron lady is as safe as can be in her current place, but when one considers her 37 year adventure, you unavoidably ask yourself "Does she not seem a little angry, a little embarrassed, a bit distant, even, behind those windows, doesn't she miss the Mediterranean?"